

O'zbekiston Ekologik
partiyasi

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY MAJLISI QONUNCHILIK PALATASI

O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasining
Iqlim o'zgarishi oqibatlarini kamaytirish va "yashil" iqtisodiyotga
o'tishni tezlashtirish masalalari bo'yicha komissiyasi

O'zbekiston Ekologik partiyasi fraksiyasi

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" ijtimoiy – iqtisodiy, siyosiy, ilmiy – ommabop jurnal

**“YASHIL IQTISODIYOT VA EKOLOGIK BARQAROR
RIVOJLANISHDA ILG'OR MUHANDISLIK MAKTABLARINI
SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI”
Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi**

2025-YIL 3-DEKABR

**Republican Scientific–Practical Conference
“CHALLENGES IN DEVELOPING ADVANCED ENGINEERING
SCHOOLS FOR GREEN ECONOMY AND ENVIRONMENTAL
SUSTAINABILITY”**

3 DECEMBER 2025

**Республиканская научно-практическая конференция
«ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПЕРЕДОВЫХ
ИНЖЕНЕРНЫХ ШКОЛ В РАЗВИТИИ ЗЕЛЁНОЙ
ЭКОНОМИКИ И ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ»**

3 ДЕКАБРЯ 2025 ГОДА

10-MAXSUS SON

Toshkent — 2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 102 sahifa.
2025-yil, dekabr*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

OLIY TA'LIMDA EKO-TURIZMNI RIVOJLANTIRISH ORQALI OROLBO'YI HUDUDINING EKOLOGIK BARQARORLIGINI MUSTAHKAMLASH.....	7
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich	
“YASHIL ENERGETIKA” – O‘ZBEKISTONNING YASHIL VA SOG‘LOM KELAJAGI IQTISODIYOTIMIZNING YANGI DRAYVERI.....	10
Abdushukur Hamzayev	
BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARIGA ERISHISHDA EKOLOGIK MADANIYATNING AHAMIYATI.....	12
Xodjayeva Mohira Mirzaxmadovna	
QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	15
Muxiddin Kalonov	
“YASHIL IQTISODIYOT”GA O‘TISH ASOSIDA “YASHIL O‘SISHNI” TA‘MINLASH: MUOMMO VA YECHIMLAR	19
Makhmudov Nosir Makhmudovich	
YASHIL OBLIGATSIYALAR: IQTISODIY FAOLLIK VA HISOB YURITISHNING DOLZARB MASALALARI	23
Norboy G‘anievich Karimov	
YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISHDA ILG‘OR MUHANDISLIK MAKTABLARI VA TEXNOPARKLARNING AHAMIYATINI AKADEMIK TA‘LIM JIHATIDAN TAKOMILLASHTIRISH.....	26
Sanjarbek Mirzaliyev Maxamatjon o‘g‘li	
INDUSTRIYAL SANOAT EHTIYOJLARIGA MOS, INNOVATSIYALAR YARATISHGA QODIR MUHANDISLARNI TAYYORLASHDA ILG‘OR MUHANDISLIK MAKTABLARI VA “YASHIL” IQTISODIYOT INTEGRATSIYASINING STRATEGIK AHAMIYATI.....	28
Sherzod Qurbonov	
YASHIL BUXGALTERIYA VA YASHIL MOLIYANI RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK DOLZARBLIGI.....	31
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA‘MINLASHDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING IJTIMOY-IQTISODIY TAHLILI	34
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
YASHIL MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR VA ULARNING EKOLOGIK INFRATUZILMA MODERNIZATSIYASIDAGI ROLI.....	37
Tursunkulova Gulchiroy Burxonovna	
РОЛЬ ФИНАНСОВОЙ ИНКЛЮЗИИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ДО 2030 ГОДА.....	40
Алимова Азиза Шерзатовна	
SANOATDA YASHIL ENERGIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA MARKETING YONDASHUVLAR.....	46
Abdullaev Elörbek Odiljon o‘gli	
MODA SANOATIDA YASHIL MARKETING VA ISTE‘MOLCHILARNING EKOLOGIK ONGINI RIVOJLANTIRISH.....	50
Ahmadjonova Rayhona Jasurbek qizi	
YASHIL ERP TIZIMLARINING KORXONALARDA BARQAROR RIVOJLANISH VA MARKETING SAMARADORLIGIGA TA‘SIRI	54
Azizov Abdulla Abdisalamovich	
OLIY TA‘LIM MUASSASALARINI INNOVATSION MENEJMENT ASOSIDA YASHIL MARKETINGDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI QO‘LLASH	58
Boltayeva Sitora Mirdjonovna	

HUDUDLARARO IJTIMOY TENGLIKNI TA'MINLASHDA YASHIL MARKETING INSTRUMENTLARINING AHAMIYATI	62
Ibrohimov Baxtrom Bog'dirovich	
OLIY TA'LIMDA YASHIL INNOVATSIYALARNI TARG'IB QILISH ORQALI XORIJIY TALABALAR OQIMINI OSHIRISH	66
Isamuqometov Shukurullo Asotullayovich	
YASHIL INNOVATSIYALAR ASOSIDA AGROMARKETING STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQISH VA MEVA SABZAVOT BOZORIDAGI NARX BARQARORLIGI MODELI	70
Isroilov Abdurashid Abduraxmanovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA MIJOZLAR BILAN YASHIL RAQAMLI ALOQALARNI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	75
Mirziyodova Gulnozaxon Ayubxon qizi	
SUN'YI INTELLEKT ASOSIDAGI BILIMLARNI BAHOLASH TIZIMLARI VA ULARNING RAQAMLI IQTISODIYOTGA MOSLASHGAN ILG'OR YONDASHUVLARI	78
Radjabov Bunyod Abduxalilovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA MIJOZLAR BILAN YASHIL RAQAMLI ALOQALARNI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	82
Mirziyodova Gulnozaxon Ayubxon qizi	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA SUN'YI TOLALARDAN FOYDALANISHDA BARQAROR TA'MINOT ZANJIRI BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH	85
Raximov Furqat Jalolovich	
TIJORAT BANKLARIDA OMONAT HAJMINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETING VOSITALARINING ROLI	89
Raximov Shoxrux Furqatovich	
PAXTA TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARINI JORIY ETISH VA ULARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH	93
Tadjiev Sa'dulla Muhitdinovich	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORLARIDA YASHIL INNOVATSIYALAR ASOSIDA DIVERSIFIKATSIYA MARKETING STRATEGIYASINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	97
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	

YASHIL ERP TIZIMLARINING KORXONALARDA BARQAROR RIVOJLANISH VA MARKETING SAMARADORLIGIGA TA'SIRI

Azizov Abdulla Abdisalamovich

TDIU, mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya. Ushbu tezisda yashil ERP tizimlarining korxonalarda barqaror rivojlanish va marketing samaradorligiga ta'siri nazariy jihatdan tahlil qilingan. Mavjud ilmiy manbalar asosida Green ERP texnologiyalarining ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va ekologik marketing strategiyalarini qo'llab-quvvatlashdagi roli ochib berilgan. Tadqiqotda Green ERP'ning ekologik ko'rsatkichlarni nazorat qilish, shaffof hisobot yuritish hamda yashil brendni shakllantirishdagi imkoniyatlari aniqlangan. Tahlil va umumlashtirish asosida korxonalar uchun amaliy takliflar ishlab chiqilgan. Metodologiya sifatida kontseptual tahlil va ilmiy adabiyotlar sharhi qo'llanilgan.

Kalit so'zlar: Yashil ERP, barqaror rivojlanish, ekologik marketing, raqamli transformatsiya, korxonalar samaradorligi, nazariy tahlil, Green IT, ESG ko'rsatkichlari.

Abstract. This thesis provides a theoretical analysis of the impact of green ERP systems on sustainable development and marketing performance in enterprises. Based on existing academic literature, the role of Green ERP technologies in improving production efficiency, optimizing resource use, and supporting ecological marketing strategies is explored. The study identifies Green ERP's capabilities in monitoring environmental indicators, enabling transparent reporting, and building a green brand. Practical recommendations for enterprises are developed through conceptual analysis and literature review. Conceptual analysis and scholarly literature synthesis were used as the methodology.

Key words: Green ERP, sustainable development, ecological marketing, digital transformation, enterprise efficiency, theoretical analysis, Green IT, ESG indicators.

Аннотация. В данной тезисной работе теоретически проанализировано влияние «зелёных» ERP-систем на устойчивое развитие и маркетинговую эффективность предприятий. На основе существующих научных источников раскрыта роль технологий Green ERP в повышении производственной эффективности, рациональном использовании ресурсов и поддержке экологически ориентированных маркетинговых стратегий. В исследовании определены возможности Green ERP по мониторингу экологических показателей, ведению прозрачной отчетности и формированию «зелёного» бренда. На основе анализа и обобщения разработаны практические рекомендации для предприятий. В качестве методологии использованы концептуальный анализ и обзор научной литературы.

Ключевые слова: Зелёные ERP, устойчивое развитие, экологический маркетинг, цифровая трансформация, эффективность предприятий, теоретический анализ, Green IT, ESG-показатели.

Korxonalarda raqamli transformatsiya nafaqat operatsion jarayonlarni avtomatlashtirish, balki ularning ekologik, iqtisodiy va marketing jihatdan samaradorligini oshirish imkonini beradi. So'nggi yillarda bu o'zgarishlarning markazida Yashil ERP (Green ERP) tizimlari turibdi. ERP tizimlari an'anaviy ravishda korxonalar resurslarini boshqarish, ma'lumotlar almashinuvi va qaror qabul qilishni soddalashtiruvchi axborot tizimlari sifatida ishlab chiqilgan. Yashil ERP esa bu tizimlarning ekologik talablarga moslashtirilgan shaklidir. Ular korxonaning ichki jarayonlarida resurs sarfini nazorat qilish, chiqindilarni kamaytirish, uglerod izini qisqartirish va barqarorlikka asoslangan strategik qarorlarni qo'llab-quvvatlash kabi funksiyalarni bajaradi.

Ekologik muvofiqlik va barqaror ishlab chiqarishga bo'lgan talablar ortib borar ekan, Green ERP tizimlari marketing faoliyati uchun ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bozor iqtisodiyotining hozirgi bosqichida mijozlar nafaqat mahsulot narxi va sifati, balki uning ishlab chiqarish jarayonining ekologik xavfsizligi, ishlab chiqaruvchi korxonaning ijtimoiy va ekologik mas'uliyatini ham hisobga olmoqda. Shu nuqtayi nazardan, yashil texnologiyalarga asoslangan boshqaruv tizimlari, xususan Yashil ERP, mahsulot va xizmatlarni differensiallashtirishda strategik rol o'ynaydi.

Gao va Chen tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, aqlli ishlab chiqarish tizimlari va raqamli boshqaruv vositalari, jumladan Yashil ERP tizimlari, ESG (Environmental, Social, Governance) samaradorlik ko'rsatkichlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi [1]. Bu ta'sir asosan korxonadagi energiya sarfi, chiqindilar miqdori,

sozlanganda, ular marketing strategiyasida farqlanuvchi omil sifatida xizmat qiladi [2]. Ya'ni korxonaga nafaqat mahsulotni yetkazib beradi, balki uni ekologik toza, ijtimoiy mas'uliyatli va barqarorlik tamoyillariga asoslangan tarzda iste'molchiga yetkazadi.

Metaverse va raqamli moliyaviy tizimlar kontekstida esa Mansour va Vadell [3] o'z tadqiqotlarida Yashil ERP tizimlarining huquqiy va moliyaviy raqamlashtirishdagi rolini tahlil qilishgan. Ularning fikricha, ERP'ning kelajagi — raqamli iqtisodiy makonda barqaror boshqaruv vositasiga aylanishdir. Ushbu manbada ta'kidlanishicha, ERP tizimlarining huquqiy shaffoflikni ta'minlovchi komponentlari — masalan, audit, moliyaviy hisobot va sertifikatlashtirish — yashil standartlar bilan uyg'unlashgan holda ishlab chiqilsa, bu korxonaga ekologik va moliyaviy sodiqlikni saqlagan holda investitsion jozibadorlikni oshirish imkonini beradi.

Real sektorda bu holat quyidagicha aks etadi: raqamli moliyaviy boshqaruv tizimlari orqali uglerod izini avtomatik hisoblash, yashil audit bo'yicha hisobotlarni ERP orqali avtomatik tayyorlash va ularni marketingda ishonch omili sifatida qo'llash mumkin bo'ladi [3]. Bu, ayniqsa, xalqaro bozorlarda raqobatbardosh bo'lish uchun muhim omildir.

Endi Wijethunga va Abeysinghe [4] tomonidan ishlab chiqilgan modelga murojaat qilamiz. Ular Yashil ERP tizimlarining ayniqsa kichik va o'rta biznes subyektlari (SMEs) uchun ahamiyatini tahlil qilishgan. Tadqiqotda ushbu tizimlar ekologik talablarga javob beruvchi, ammo resurslari cheklangan biznes subyektlari uchun katta imkoniyatlar yaratishi ta'kidlangan. Masalan, ERP tizimlari yordamida har bir operatsion bosqichda resurs sarfini optimallashtirish imkoniyati yaratiladi, bu esa energiya tejami orqali barqarorlikni oshiradi va xarajatlarni pasaytiradi.

Mualliflar o'z tahlillarida Green ERP tizimlarining foydasi ikki jihatdan aks etishini ko'rsatadi: birinchidan, ekologik mas'uliyatni raqamli nazoratga olish orqali tashkilot ichida ekologik madaniyat shakllanadi; ikkinchidan, ushbu tizimlar orqali hosil bo'lgan yashil imij marketing kommunikatsiyalarida samarali qo'llanadi [4]. Ayniqsa ekologik brendlashtirishga e'tibor qaratayotgan bozorlarda bu hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Yashil ERP tizimlari zamonaviy korxonalarda ekologik barqarorlikni boshqarish, resurslardan oqilona foydalanish va marketing strategiyalarini ekologik qadriyatlarga uyg'unlashtirishda muhim vositaga aylanmoqda. Ushbu tadqiqot doirasida olib borilgan nazariy tahlillar shuni ko'rsatadiki, Green ERP texnologiyalari nafaqat texnik avtomatlashtirish vazifasini bajaradi, balki korxonaning umumiy strategiyasini ekologik mezonlar bilan uyg'unlashtirish imkonini beradi.

Korxonada bunday tizimlarning joriy etilishi bir necha jihatdan ijobiy natijalarni beradi. Birinchidan, ishlab chiqarish va logistika jarayonlarida chiqindilarni kamaytirish, energiya sarfini optimallashtirish kabi operatsion ko'rsatkichlar yaxshilanadi. Ikkinchidan, ekologik mas'uliyatni oshirgan holda bozorda korxonaga obro'si va mijozlar ishonchi kuchayadi. Uchinchi jihat esa shundan iboratki, Green ERP orqali yig'ilgan va tahlil qilingan ma'lumotlar asosida korxonaga rahbariyati ekologik va iqtisodiy jihatdan asoslangan qarorlar qabul qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, bunday tizimlar marketing sohasida ham sezilarli ta'sirga ega. Ayniqsa, yashil branding va ekologik pozitsionlashuv orqali korxonalar yangi iste'molchi segmentlarini o'ziga jalb qila oladi. Mijozlar ekologik toza mahsulotlarga nisbatan yuqori talab bildirayotgan bir paytda Green ERP tizimlari bu talabga javob beruvchi amaliy yechim sifatida xizmat qiladi.

Ushbu holatlarni inobatga olgan holda quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Strategik integratsiya: Yashil ERP tizimlari faqat axborot texnologiyasi yoki IT-loyiha sifatida emas, balki ekologik va marketing strategiyasining uzviy qismi sifatida joriy etilishi zarur. Bu tizimlar korxonaning umumiy barqarorlik strategiyasiga bevosita xizmat qilishi lozim.

2. Kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash: Green ERP texnologiyalarini joriy etish xarajatlarini kamaytirish uchun kichik va o'rta biznes subyektlari uchun soddalashtirilgan, modulli va arzonlashtirilgan ERP yechimlari ishlab chiqilishi kerak. Davlat tomonidan subsidiyalar, soliq imtiyozlari yoki texnik grantlar ajratilishi bunday tizimlarning keng tarqalishini rag'batlantiradi.

3. Marketingda tizimli foydalanish: Yashil ERP orqali yig'iladigan ekologik ko'rsatkichlar marketing materiallari va brend strategiyalarida faol qo'llanishi kerak. Bu mahsulotlar va xizmatlarni ekologik jihatdan ajratib ko'rsatish va mijozlar ongida barqarorlik imijini shakllantirish imkonini beradi.

4. Ekologik ma'lumotlarning shaffofligi: Korxonalarda Green ERP tizimlari orqali avtomatik ravishda ekologik hisobotlar tayyorlash mexanizmlari joriy etilishi zarur. Bu shaffoflikni oshiradi va investorlarga, davlat organlariga hamda jamoatchilikka ekologik barqarorlik bo'yicha aniq tasavvur beradi.

5. Kadrlar salohiyatini oshirish: ERP tizimlari bilan ishlay oladigan va ekologik hisob-kitoblarni tushunadigan kadrlar tayyorlash zarur. Bu borada oliy ta'lim muassasalari bilan sanoat korxonalarini o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish lozim.

Xulosa qilib aytganda, Green ERP tizimlari korxonalarini nafaqat raqamli, balki ekologik jihatdan ham transformatsiyalash imkoniyatini beradi. Bu tizimlarning to'g'ri joriy etilishi orqali korxonalar barqaror iqtisodiy o'sish va ekologik ijtimoiy mas'uliyatni muvozanatli tarzda boshqarishlari mumkin. Shu sababli, ularni ilmiy-amaliy asosda keng joriy etish zamonaviy boshqaruvning dolzarb ehtiyojlaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Gao, L. T., & Chen, Y. (2024). Smarter is greener: Can intelligent manufacturing improve enterprises' ESG performance? ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/390763309_Smarter_is_greener_can_intelligent_manufacturing_improve_enterprises'_ESG_performance
2. Velychko, O. P., Lukyanenko, V. V., & Stavrat, S. S. (2025). Logistics drivers of the development of production, innovation and marketing activities of competitive enterprises in the management system. Dniprovsk State Agrarian and Economic University. <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/12102>
3. Mansour, N., & Vadell, L. M. B. (2024). Finance and Law in the Metaverse World. Springer. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-031-67547-8.pdf>
4. Wijethunga, S., & Abeyasinghe, D. (2025). The Impact of Green ERP Systems on Sustainable Supply Chain Management: With Special Reference to Sports Equipment Manufacturing Market. University of Sri Jayewardenepura Repository. <http://192.248.104.6/handle/345/8264>
5. AlBar, A. M., & Hoque, M. R. (2020). Green Information Technology and ERP Systems: A Step Towards Sustainability in Emerging Markets. Sustainability, 12(10), 4175. <https://doi.org/10.3390/su12104175>
6. Kouhizadeh, M., Sarkis, J., & Zhu, Q. (2021). Digitalization and Green ERP Integration: A Systematic Literature Review. Journal of Cleaner Production, 284, 124712. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.124712>
7. Mishra, D., Gunasekaran, A., Papadopoulos, T., & Dubey, R. (2018). Green Information Systems and Sustainable Supply Chains: An Empirical Study of Manufacturing Firms. International Journal of Production Economics, 197, 101–110. <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2017.12.027>

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10-maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

ISBN 978-9910-8407-4-6

9 789910 840746